

TERRA RUBRA

Full informatiu de la Vila de TARROJA - Any 19 - Març-abril de 2010 - Núm. 123

EDITORIAL

De nou ens trobem a Setmana Santa, i ressegueixen els tòpics que cada any es van repetint. Voldríem no caure en la lleugeresa de tractar aquest temps, de silenci i recolliment per uns, de descans i de lleure per altres, de manera superficial.

Estem en temps de canvi. Tarroja amb els anys, també s'ha anat acomodant als signes del temps i any rere any, ha anat abandonat aquella setmana santa de ritus i manifestacions externes, per dedicar el temps al lleure o tal vegada a la feina quotidiana.

Avui, algú es lamenta amb enyorança de la pèrdua d'aquell "monument" tan ric d'imaginació, de la processó de dijous sant a la nit, d'aquell sermó de les "set paraules" que removia l'interior de cadascú. Tot se n'ha anat en orris. Cada vegada hi ha menys parroquians en el seguiment dels oficis de Setmana Santa, i això també mereix una reflexió. L'església està passant una crisi dura, les acusacions que se li fan, són difícils de païr. Serà que li cal agafar fort les regnes, fer un tomb fonamental i tornar a interpretar l'evangeli de Jesús?

El nostre jovent cerca sortida a la seva inquietud interior i sembla que a la nostra vila va creixent un moviment de cooperativisme, de col·laboració, d'aprenentatge, de reflexió... Tot és bó si som conscients que el que fem ens millora.

Potser finalitzar amb una frase rescatada d'un full de difusió, per a un curs de cuina a celebrar properament a Tarroja organitzat per "La Cabana", ens ajudi a pensar i a judicar les coses d'una altra manera.

"Jo vull menjar de la manera que m'ajudi més a estar centrat, emocionalment equilibrat, sa, i alhora que em faciliti aquesta evolució espiritual que tots tant volem: unir el cor amb la ment, i poder restar en pau dins nostre i fluir en la vida de la manera més fàcil possible."

Tipi, tancat de cal senyor Pere.

NOTÍCIES

• Tarroja s'anima novament i programa pel dia 13 de febrer el segon any de matança del porc. A primera hora, puntualment, els matadors porten el porc a la plaça de la Bàscula i comença la festa i la feina. Mandongueres experimentades, cal no badar per tenir les botifarres a punt per a l'hora de dinar, que és el primer tast, segurament de primera qualitat. Feina de conjunt i coordinació, cadascú la seva tasca, tot en ordre. Mentre la caldera arrenca el bull i les botifarres negres i blanques canvien de color, es va parant la taula a la sala de la vila, per a l'hora de dinar.

Enllestida tota la feina, arriba el moment de la menja. Tots reunits a la taula, es comenta amb

Les mandongueres es preparen

satisfacció la bona menja i es deixa pas després del dinar a la tertúlia que s'allarga fins que venç el dia. Felicitats a tots els col·laboradors que contribueixen a fer poble.

Matança del porc a la plaça de la Bàscula

Vigilant el foc i la llonganissa

Caldera al foc, a punt de coure les botifarres

• El dia 8 de març, tercera nevada en els nostres indrets. Aquesta va cobrir amb 40 centímetres de neu la nostra població i entorns. La satisfacció del paisatge nevat es fon abans que la mateixa neu, que dura pràcticament fins a sant Josep, gelada i acantonada a la vora de les cases. No hi ha dubte que la bellesa del poble nevat, no compensa els inconvenients que la neu i el gel porten de manera inherent.

Els carrers també s'han adonat dels efectes nocius que ha provocat la sal que es va tirar sobre la neu gelada. Ara caldrà que el consistori decideixi si cal fer arranjaments, sobre aquests carrers i places força deteriorats.

- La nostra vila molt a poc a poc es va embellint. Hem constatat tres noves façanes que s'han arranjat a pedra vista. Diuen que: “de mica en mica s'omple la pica”. Tot té el seu cost i la paciència ha de ser infinita, per donar temps a tothom.

Aques passat mes de març també s'han començat les obres a les escoles, un pas més per un projecte de futur que donarà, sens dubte, millors i més adequats serveis a la nostra població.

- Cicle de cinema conscient: el dia 11 d'abril es passà en pantalla, Permacultura, agricultura i vida alternativa.

El proper 9 de maig SAMSARA, El despertar sexual d'un jove monjo budista

- Aquest any l'entrada a la primavera s'ha escaigut en diumenge, tothom qui ha volgut ha estat convidat a dansar per donar-li la benvinguda. Des de la sortida del sol fins a la posta.

Tot i que el temps va ser força fresc, els dansaires assistents, una cinquantena, no van desistir de dansar i alternativament es van turnar durant pràcticament dotze hores. Una manera diferent de rebre la primavera, una nova mentalitat a la qual haurem de donar acollida si no volem quedar arronsats en el nostre feliç raconet.

- Cada segon i quart diumenge de mes, a la una del migdia, el religiosos del monestir de Sant Ramon celebren la missa a la nostra parròquia. El pare Vicente, mestre de novicis, actualment n'és l'encarregat. Agraïm l'esforç que li suposa a ell i als novicis que l'acompanyen, la celebració de la missa i lectures en català, ja que són tots nou arribats a Sant Ramon. Esperem de la seva generositat i de la confiança dels parroquians, llarg temps de servei a la nostra vila.

- Amb l'entrada del mes d'abril, “El Cafè” de Tarroja estrena nous cafeters, l'Anna i en Xavi. Els desitgem anys d'empenta, ganes de servir cafès i molts canvis de millora a la cafeteria. No tenim dubte que ho portaran a terme.

Molta sort en el nou projecte!

L'Anna i el Xavi, cafeters recentment estrenats

- El Jaume Secanell de cal Moixet, ens demana lliurar-se de les tasques que fins ara ha portat a terme per la Revista Terra Rubra.

Jaume Secanell

Conscients de la necessitat de descans, que a tots ens pertany a mida que anem complint anys, ell que n'és molt mereixedor, li volem agrair l'esforç, la incondicionalitat, la seva valuosa i generosa col·laboració, el seu bon fer. Per tot, gràcies Jaume!

Defunció

El dia 26 de març morí prematurament Adrià Breñé Nogués, als 46 anys. Havia nascut a Tarroja, on hi passà infantesa i joventut. Residia a Cervera i treballava a la Brigada Municipal. Donem el condol a la família.

CRÒNICA D'UNA TROBADA

III Trobada de la Repera a Tarroja

El cap de setmana 11 i 12 d'abril, a la nostra vila es va portar a terme, organitzat pel grup La Repera, l'Ajuntament i l'Associació La Garbiana de Tarroja, una trobada de Catalunya entre consumidors, productes ecològics i productors, on s'han creat debats, tallers i xerrades participatives. Aquesta trobada té per objectiu crear un espai de formació i reflexió que impliqui igual a les cooperatives de consumidors com a la pagesia, i que afavoreixi coneixement i intercanvi d'experiències entre tots.

Hi va haver un espai d'exposició dedicat als productors ecològics de tot el territori català. Hi ha molta gent interessada a adquirir aliments de forma directa i de vegades no sap com accedir-hi. Aquestes trobades poden ser una oportunitat per apropar la relació directa entre consumidors i pagesos.

La Repera, com a grup, es proposa en aquestes trobades: detectar els problemes i necessitats col·lectius i començar a dibuixar-ne les solucions, en plural. Sobretot sent conscients que som molts i molt diferents. Aquestes primeres jornades volien ser un punt de partida i primer punt de trobada per conèixer-nos, saber quants som, tant consumidors com pagesos. La idea és poder tenir una fotografia de conjunt, que serveixi de formació, i disposició de coses concretes per veure com es pot anar treballant.

No podem pas dir que la població de Tarroja s'hagi entusiasmat amb aquestes jornades, però ens ha satisfet la bona rebuda que hem tingut en acostar-nos al local on es celebrava l'exposició i les xerrades. La porta era oberta a tots i amb una petita aportació s'ha pogut dinar i sopar amb tot el grup. Els àpats han estat ecològics i macrobiòtics, preparats amb cura per joves que s'han desplaçat expressament a Tarroja i que tenen el seu centre de trobada en el "Tancat de cal senyor Pere". Alguns dels pagesos de la vila han pogut conèixer de prop productors i expositors i han pogut fer canvis de llavors i altres productes.

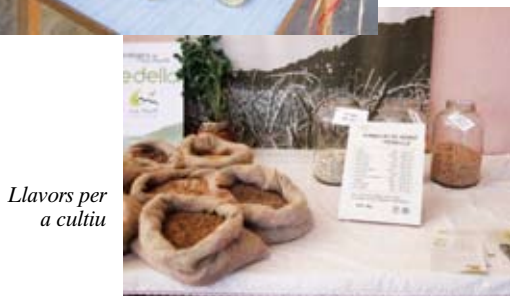
Els dinars i sopars comuns han facilitat la comunicació entre uns i altres i l'experiència és satisfactòria per tots els que hi han assistit.

Per completar la jornada, es va demanar al Jaume Secanell que ens afavorís amb l'obertura de l'exposició del seu treball artesà. Aquesta vegada ens ha obert el

seu jardí i en l'espai d'un magnífic sota teulat recentment restaurat, ha exposat la seva col·lecció d'eines de pagès, una joia artesanal en miniatura que ell mateix ha anat construint, amén de la petita exposició de cistells de vímet, que a poc a poc ha anat trenant amb expertesa i com a colofó, també en miniatura, l'ermita de Sant Julià, amb tota mena de detall. Ordre, delicadesa, bon gust, benestar, així es respira en l'espai que el Jaume crea habitualment.

*Cistells
miniatura*

*Llavors per
a cultiu*

Dissabte a la nit, amb el sopar una mica a l'ús, a causa de la coincidència en horari amb el partit de futbol Madrid-Barça, cadascú ho va fer una mica a la seva manera i alguns es van absentar molt aviat cap al cafè per trobar bon lloc i poder veure el partit.

Durant el sopar, la bona comunicació entre grups va fluir de manera natural, va ser amenitzada per un acordionista que va tocar música tradicional, alguns van ballar amb ganes. A continuació el grup tarroguenc "Sausages, Bacon & Spam" va fer una presentació musical, cada vegada més millorada, que va complaure el públic assistent.

Amb totes aquestes activitats, la participació tímida però a l'alçada dels veïns de Tarroja i de tots els foranis que ens acompanyen, Tarroja s'obre al futur.

ACTIVITATS

Activitats que s'organitzen a Tarroja durant el mes d'abril i maig

• 10 i 11 d'abril: Trobada de "LA REPERA". És una trobada per facilitar el contacte de productors amb grups de consum ecològics d'arreu de Catalunya per facilitar l'intercanvi d'informacions, experiències i reflexions.

• 17 i 18 d'abril. Curs pràctic de cuina: La forma sagrada de menjar i cuinar. L'alquímia dels aliments. Primer nivell. A càrrec de Celsa San Francisco i Jose Ornia.

• 24 i 25 d'abril: JORNADES DE TREBALL VOLUNTARI. Per fi acabarem de construir "La Cabana". La Cabana és una cabana de tros, en un lloc privilegiat a ple camp, on sovint es fan activitats. Hi estem fent una ampliació feta a base de construcció en palla i fang, i en el que es pot bio construcció. Necessitem la vostra ajuda. Farem arrebossats amb fang i palla, farem anar ciments naturals, i tot el que faci falta per poder tenir la construcció finalitzada. Tallar i posar la porta. Fer una paret de maons. Posar les finestres, etc., dinarem i compartirem el dia, el sol i les vistes.

• 1 i 2 de maig: Curs - trobada amb Roy Littleun. Ensenyances del cor únic. A la Universitat del Cor Únic de Tarroja. Roy Littleun és un ancià indi Hoppi de Nord Amèrica, un missatger internacional. Tracta molt el tema de la importància de l'alimentació en la connexió interna, la importància de la gestió dels propis aliments i cultius, dels canvis actuals, i d'estar connectats amb la terra i el cor.

• Dissabte 8 de maig: II JORNADES DE TREBALL VOLUNTARI. Activitat i programa com el dia 24 i 25 d'abril

• Curs EFT-Tapping. EFT és una eina senzilla i tremendament eficaç, que fàcilment pot ser apresada per qualsevol, i que possibilita, mitjançant uns senzills "copets", tapejos o tapping en determinats punts del nostre cos, mobilitzar l'energia. Aquesta tècnica, creada per Gary Craig, es sustenta en el següent postulat: La causa de qualsevol malestar emocional està causat per alteracions en el fluir energètic del nostre cos.

• Maig: ASCENCIÓ DELS ISHAYAS amb l'Ananda Ishaya. Recomanat! Com estar en aquest espai de pau interior que perdura sempre i sempre ens acompanya?... un mètode o tècnica fàcil i divertit.

• Dissabte 29 de maig: III JORNADES DE TREBALL VOLUNTARI. Activitat i programa com el dia 24 i 25 d'abril i 8 de maig.

• 30 de maig: Taller del cicle menstrual. Dansant les nostres Deesses. A càrrec de Sofia Cricchio. Psicòloga holística, ballarina professora de dansa del ventre conscient i buscadora espiritual. Destinada a tota dona que vol tenir un profund contacte amb el seu propi cos com a temple sagrat en connexió amb els cicles de la lluna i de la vida. A través de la creativitat lliure, dansa del ventre conscient, meditacions, cercle de dones, escolta activa de la naturalesa, arquetips femenins.

TERRA RUBRA

Full informatiu de la Vila de Tarroja

Consell de Redacció: *Josefina Carulla, Narcís Saladrígues i Mercè Torra.*

Col·laboradors: *Jeroni Artigas, Josep M. Llobet, Ramon Castellà, Jaume Secanell, Alba Vallés, Núria Verdés i Ramon M. Verdés.*

Correcció: *Servei Comarcal de Català del Consell Comarcal de la Segarra*

<http://www.terrarubra.net>

c/e: revista@terrarubra.net

Els articles publicats reflecteixen únicament l'opinió de qui els signa.

Núm. de compte de Caixa de Terrassa: 2074 0141 20 3211764105

Edita: «Comissió d'Estudis Tarrogencs»

C/ de l'Església, 1 - Tel. / Fax 973 52 00 65
25211 TARROJA

Muntatge i impressió:

Saladrígues, S.L. - Ctra. de Preixana, s/n - 25250 BELLPUIG

Dip. Legal: L-2107 - 1990

Generalitat
de Catalunya

Consell
Comarcal
de la Segarra

INSTITUT
D'ESTUDIS
ILERDENCS
Fundació Pública de la Diputació de Lleida

Ajuntament
de Tarroja

SETMANA SANTA A TARROJA

Fins a mitjan segle passat havia estat generalitzat el respecte a la festa de la Setmana Santa. De fet començava Dijous Sant. *“A Catalunya eren festius per acord i manament del Consell de Cent de Barcelona, des de l’any 1482, en què fou privat de lliurar-se a cap feina manual i plebea. Ningú no treballava i hauria estat molt mal vist qui ho hagués fet”* (Costumari Català).

Arreu del país hi havia mites respecte de qui treballava en aquests dies. També a casa nostra, és prou coneguda la llegenda de qui escombrava la casa o el carrer durant aquests dies, en arribar l’estiu se li omplia la casa de formigues i no les podia fer fora. El bestiar que de manera ineludible havia de sortir al defora no podia portar cap mena de picarol ni campaneta, per no desdir amb la santedat del dia. La roba estesa el Dijous Sant era bandera del diable.

També el dia de Dijous Sant, era tradició anar a collir timó, deien que si es collia aquest dia conservava la flor durant tot l’any.

Els primers dies de la setmana es començava a preparar el “monument”, recordem encara l’Alfonso (fuster) com preparava l’estructura de fusta davant de l’altar major en un principi i mes tard al de la Puríssima. Qui portava la veu cantant respecte de la decoració era el Secanell, encarregat de vestir àngels que custodiaven el “monument” i de portar els maigs més decoratius i millor arranats de tot el poble, aquests eren el principal motiu de decoració viva. Moltes cases, un temps abans, els sembraven i feien créixer en el celler, a les fosques, perquè fossin més blancs, però ningú igualava els del Secanell. Cada casa portava ciris al monument, era l’única llum que aquest dies s’encenia a l’església.

Cal dir que el monument, es creia que tenia efectes miraculosos i algunes cases hi portaven, sense que fos vist, ous, que posaven de manera

discreta perquè no es veiessin, sembla que quedaven totalment secs i es creia que tenir-los guardats a casa guardaven de que els lladres poguessin entrar-hi. També alguns pagesos hi portaven nou pedretes cantelludes, sembla que tenien gran virtut per conjurar les tempestes.

Dijous Sant: A les cinc de la tarda es tocava a ofici i era la darrera vegada que tocaven les campanes. Fins al dissabte de glòria tot quedava quiet, aquest període s’anomenava dejuni de les campanes. L’ofici consistia a celebrar el darrer

Setmana Santa a Tarroja

sopar del Senyor que cobrava molta importància i després es portava llum al monument que restava encès. A continuació tot quedava en silenci. S’anunciava que era l’hora d’anar a “matar jueus, s’apagaven tots els llums de l’església i l’oficiant es dirigia a les portes del cancell, els nens el seguien, els joves esperaven a la porta del cancell, portaven un bastó a la mà que s’havien proveït en sortir de casa. A l’ordre donada, començaven a picar al terra tan fort com podien, mentre tots els assistents a la cerimònia feien sonar els carraus i les matraques.

No podria precisar els temps que durava, però sé que es feia llarg i esgarrifós. A la sortida de l’església es veia (en la foscor) tots els trossets de bastó que s’havien trencat i quedaven per terra,

allò, quan érem molt infants ens creiem que eren trossos de jueus que no s'havien pogut escapar.

El mateix Dijous a les deu de la nit, es feia el Viacrucis per tot el poble. Abans els escolans passaven per arreu tocant les matraques i anunciaven el primer, segon, tercer toc i darrer toc. La il·luminació dels carrers era escassa i tothom qui assistia a la processó portava ciri o atxa, algunes cases treien un llum

al balcó. Per aquest viacrucis, es treia el Sant Crist gros de l'església. Era molt pesant i només s'atreuien a portar-lo homes amb molta força, entre els quals recordem dels darrers temps el Joan de cal Feliciano, que ell sol el portava i no consentia que els dos homes que normalment agafaven amb els agafadors els braços de la creu per donar suport, ho fessin.

Divendres Sant, a les vuit del matí s'anava al cementiri en processó. Es recollia la creu que hi ha a la capella del mateix cementiri i es portava a la parròquia per a la tarda fer l'adoració de la creu, ja que aquesta era més petita, manejable. Recordem que per Setmana Santa totes les imatges restaven tapades amb uns llençols negres. A la tarda es feia l'adoració de la creu, es donava la comunió i en silenci tothom es retirava.

El monument no devia quedar-se sol i així feien torns diferents parroquians, que hi passaven un parell d'hores durant el dia, es donaven la tanda de l'un a l'altre. De nit es tancava l'església.

Conta la tradició que els sagristans i persones entrevinents a l'església posaven monedes d'argent, generalment d'un pesseta, sota les tovalles de la taula de l'altar per tal que agafessin virtut,

Setmana Santa, processó, carrer Baix

es creia que el qui portava a sobre una moneda d'aquestes, estava immunitzat de tot atac de foc i d'arma. Els herois populars que van distingir-se per la seva valentia, es creia que posseïen una moneda d'aquestes. En Serrallonga n'era un d'ells.

Dissabte de Glòria: A les dotze del migdia gran repicada de campanes, anunciaven la Resurrecció del Senyor. Quan el poble sentia el toc d'Al·leluia, s'alegrava tant per la Resurrecció, com perquè la quaresma havia quedat endarrere i es cantava una corranda popular (la vaig aprendre de l'Andreuet de cal Balada) que deia així:

Set setmanes de quaresma
de congre i de bacallà salat,
vingui ara, ous i botifarres
i de truites un bon plat
i encara, a la quitxalla ens havien ensenyat
a cantussejar:

Cuca, cuca, surt del niu
que Nostre Senyor es viu
cuca, cuca, surt del forat
que Nostre Senyor ha ressuscitat

JOSEFINA CARULLA I PORTA

JOAN FONTSECA, DE CORSARI A PATRIARCA D'ÍNDIES

L'encarregat de tota l'administració d'Índies durant el regnat dels Reis Catòlics fou Joan Fonseca, labor exercida fins a l'arribada de la corona del seu nét, l'emperador Carles V, el qual va ser substituït pel seu canceller, el piemontès Mercurio Gattinara.

Joan Rodríguez de Fontseca¹ havia nascut a Toro, província de Zamora, el 1451, i era d'origen portuguès. Era germà del polèmic arquebisbe de Sevilla, Alfons de Fonseca, senyor de Coca i Alaejos a Valladolid, tutor de la reina Joana de Portugal i de la seva filla Joana de Castella, la Beltraneja, durant la revolta castellana, fins que aquestes van poder escapar-se de dita tutela i van fugir a Buitrago, territori dels Mendoza.

Durant la guerra civil catalana –per motiu de l'oposició a reconèixer l'autoritat de Joan II de Trastàmara– trobem Fonseca que exerceix de militar al servei de Pere de Portugal, qui li va atorgar la capitania del castell de Cubelles, segons documents testimonials conservats a la cancelleria reial corresponents a l'any 1464:

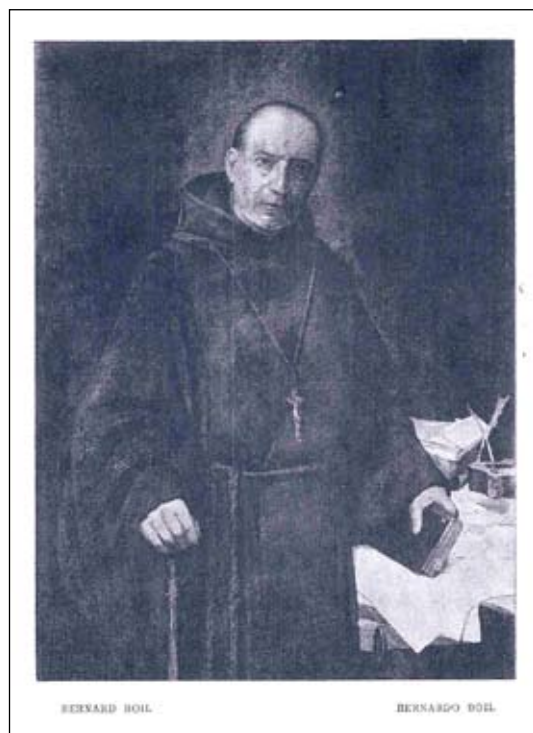
“A Fonseca, capitan del castillo de Cubelles, portugués, criado que fué del infante don Pedro de Coimbra.- Documento por el cual el Monarca le promete entregar el castillo de Cubelles y otras fortalezas que logró tomar al adversario, sobre ello la de su palabra real.” (ACA. R.25. Intr. 74 v°).

També havia lluitat a la regió empordanesa amb Joan de Silva², qui era capità de la vila de Castelló d'Empúries (ACA. Exercitum I, fol.56). I finalitzada la guerra, trobem Fonseca que exerceix el cors amb una caravel·la armada a les costes catalanes, segons testimoni d'una carta

escrita pels consellers de la ciutat de Barcelona dirigida a Ferran el Catòlic, datada l'onze de març de 1477, en la qual li comuniquen l'atac al port de la ciutat:

“...En la plage de aquesta ciutat son arribades tres caravelas armades: la una nse ndiu ser senyor Ferrer d'Arias Sayavedra, de l'altre Pero Vasco de Sayavedra, e de la tercera Gonsalbo de Struyaga³, e los patrons se diuen Diego Mora, Juan Rodriguez, de Sevilla, e Viçens Anes Pinçon de la vila de Pals...” (AHC.B. Lletres Closes, 1477).

Possiblement, Joan Rodríguez de Fonseca en acabar la guerra i havent destacat després a la resistència catalana i també en el plet

Bernat Boil

successori de la corona castellana com a corsari de galeres armades, va decidir rendir-se per tal d'ingressar en religió. De la mateixa manera que ho feren en Bernat Buil, que de servir com a comissari de la flota armada a les ordres de l'almirall Vilamarí, es va fer ermità del monestir de Montserrat i arribà a ser llegat apostòlic d'Índies i abat de Sant Miquel de Cuixà; o Joan Payo, que havent estat capità de galeres va ingressar en el monestir cistercenc de Poblet, i arribà a ser abat i també diputat i president de la Generalitat de Catalunya per reial ordre de Ferran el Catòlic⁴.

Tenim proves documentals de com Joan Rodríguez de Fonseca fou ordenat sotsdiaca a la catedral de Barcelona el 2 de març de 1493, a la capella de Sant Bartomeu, de mans de l'arquebisbe en Berenguer de Sos, el qual estava a Torres (Sardenya). També de diaca al monestir de Montserrat. Durant un temps va exercir com a capellà de la reina Isabel la Catòlica, després va ser nomenat prevere a la capella del Palau Episcopal de Barcelona, el 6 d'abril de 1493, segons testimoni del "**Liber ordinatorum**", arxivat a la curia episcopal:

"Subdiaconis.- Johannis de Fonseca, Ispalensis et Abulensis Ecclesiarum Archidiaconus, Capellanus Capelle Serenissime domine nostre Regine Elizabet, Regine Castelle et Aragonum, etc. de licencia Reverendi domini Abbatis Collegiate Ecclesie de Alfaro Tirasonensis diocesis necnon Locum tenentis Capellani Maioris dicte Capella, in Capella Sancti Bartholomei Claustrorum Ecclesie, de licentia sui Reverendi Abbatis, per Reverendissimum Turritanensum

(6 abril 1493).- Presbiteri,- Nobilis vir dominus Johannes de Fonseca, Ispalensis et Abulensis Archidiaconus."⁵

Posteriorment va arribar a ser nomenat ardiaca de Sevilla i d'Àvila, bisbe de Badajoz, de Palència, de Córdoba i de Burgos, arquebisbe de Rosano i Patriarca d'Índies.

Una carta reial, datada el 23 de maig de 1493, dirigida a l'Almirall Colom i a Joan de Fonseca, atorga poders a ambdós per preparar una esquadra de disset naus amb un total de mil cinc-cents homes i per comprar material necessari per a l'expedició d'Índies, tenia com

Bernat Boil

a comptador reial a Joan de Sòria i a Francesc Pinelo com a encarregat de custodiar els fons i de portar els comptes de les despeses.

Joan Rodríguez de Fonseca i Colom són els responsables d'organitzar aquesta flota corresponent al segon viatge de colonització de les terres descobertes, des de la ciutat de Barcelona. Posteriorment Fonseca serà l'encarregat de proveir tot el necessari per les noves terres, segons consta en els Memorials que Colom envia als reis a través del capità Antoni de Torres, alcalde, alhora, de la recent fundada ciutat de l'Isabela a l'illa de Santo Domingo.

S'ha dit que entre ambdós personatges hi hagué sempre nombroses diferències, ja que

Fonseca's oposava a moltes de les ordres i projectes colombins. A l'extrem de formar-se una espècie de dubte envers aquesta relació. No obstant, podem apreciar en una carta dirigida al seu fill, Colom anota, al saber l'ascens de Fonseca de la seu episcopal de Palència a la de Burgos: "...*Dile cuanto me ha placido de su prosperidad, y que si voy allá que he de posar con su merced aunque el no quiera, y que habemos de volver al primer amor fraterno, y que non lo podrá negar, porque mi servicio le farà que sea así...*", O bé, en ser nomenat bisbe de Badajoz: "...No seais fator de las Indias y non vos faran obispo...", donanva entendre sempre, no obstant això, que es coneixen bé.

Quan l'Almirall Colom va ser substituït de la Governació d'Índies l'any 1494, Joan Rodríguez de Fonseca va passar a controlar tots els negocis i navegacions establerts a la recent instaurada Casa de Contractació de Sevilla, ja que abans s'havia fet a les Drassanes i Llotja de Barcelona. De manera que, des de llavors exerciria d'intermediari entre els monarques i l'Almirall, en detriment de la seva autoritat.

L'historiador i escriptor Salvador de Madariaga, en el seu llibre **Vida del muy magnífico señor don Cristóbal Colón**⁶ fa referència a la relació de Colom i Fonseca, sense explicar-se el fet que un eclesiàstic fos "tan capaz para mundanos negocios", tal i com ja ho havia apuntat en la seva biografia sobre el descobridor en Bartomeu de las Casas, o Casaus. O sigui, que un bisbe pogués organitzar tan eficientment armades de mar. Nosaltres podríem intentar aclarir aquest aparent dubte històric en tenir constància que Fonseca era un home que anteriorment havia destacat en aquesta labor, encara que molts historiadors ho ignorin, molt a pesar de les nombroses disposicions reials fetes a Barcelona en aquella època, i conservades als arxius de la Corona d'Aragó i de Simancas.

Entre les més curioses podríem citar la relació a la custòdia del **Diari de bord** del primer

viatge de l'Almirall Colom, document de ruta que el gran marí havia entregat a la reina Isabel a Barcelona a la seva arribada a la ciutat, i que aquesta havia encarregat a Joan de Fonseca que el retornés després de consultar-lo i de fer-ne una còpia, segons consta en la següent disposició reial:

"...E quanto a lo que decys que abeys menester el libro que acá dexasteys, a que se trasladase e que vos ymbyase, ansi se farà, e dalle a fermar como lo lleve Don Xoan de Fonseca..."

Obra importantíssima per tal de reconstruir la més gran navegació de la història, i que malhauradament, el seu original s'ha perdut. La coneixem gràcies a un extracte fet per en Bartomeu de las Casas d'una còpia conservada pe Ferran Colom en el seu arxiu i biblioteca privada.

ALBA VALLÈS I FORMOSA

Bibliografia i Notes

1) Conegut també com a Joan Rodríguez de Fonseca o Joan Rodrigo de Fonseca.

2) Joan de Silva, conegut després com a comte de Cifuentes, Alferes Major dels Reis Catòlics, fou un servidor portuguès del rei dels catalans, Pere IV o de Portugal, i col·laborador de Colom i de Fonseca en la segona expedició d'Índies. D'aquí sabem que havia estat capità general de l'Empordà, senyor de Torroella de Mongrís i senyor de la meitat de la vila de Pals, motiu pel qual va tenir un pleit amb un Zúñiga. (Vegeu: Alba Vallès i Formosa, Pere de Portugal i el Comtat d'Empúries, I Col·loqui Internacional d'Estudis Colombins de Barcelona, 1993. Centre d'Estudis Colombins).

3) Gonzalo de Struyaga, conegut també com a d'Estuñiga o de Zuñiga. Un descendent seu fou el comte de Miranda, senyor de la vila de Pals, on va sortir el Descobridor en el seu primer viatge de descobriment, segons el cronista Antoni de Herrera.

4) Joan Payo Coello, "Almoynier del Rey Catholic...Lo dit rey lo feu esser diputat de Cathalunya y tenia dell tanta confiansa que segons escriu lo secretari real quant sentia contar alguna cosa no ben ramirada en la diputació responia, no estava allí lo abat..." (Manuscrit de un monjo anònim del monestir de Poble, Col·lecció de Manuscrits inèdits dels Monjos del Reial Monestir de Santa Maria de Poblet, J. Guitert, 1949).

5) Fidel Fita, "Ordenes sagradas de don Juan Rodríguez de Fonseca, arcediano de Sevilla y de Avila en 1493", (BRAH, M.XX, 1891).

6) Salvador de Madariaga, *Vida del muy Magnífico señor don Cristóbal Colón*, Editorial Sudamericana, Buenos Aires, 1940.

DILLUNS DE PASQUA, SANT JULIÀ

En Jeroni Artigas i Josefina Carulla han estat anomenats majorals de Sant Julià d'aquest any.

En començar la Setmana Santa, s'esporguen els arbres de l'entorn de l'ermita, dels quals, a causa de la neu i el vent, es van trencar moltes branques. Una bona esporgada anirà bé per renovar-los.

Van col·laborar-hi amb moltes ganes, l'Ignasi Artigas i el Magí Castellà.

Ermita de Sant Julià

Una vegada es van haver retirat tots els troncs i el fullam, els majorals van fer la neteja de l'ermita i la preparació per a la festa.

El dia de Sant Julià, vam poder gaudir del sol que, ens va acompanyar fins al capvespre. Després de tota la setmana de fresca, venia molt de gust aquest dia esplèndit.

Com cada any a les onze del matí, es va celebrar la missa a l'ermita concelebrada pel pare Miquel de Sant Ramon i dos oficians més de la parroquia de Vilapiscina de Barcelona que molts anys ens acompanyen a la festa. També hi van assistir uns quants novicis del monestir de Sant Ramon. En acabar, es va fer la benedicció de la coca, que tots vam anar a recollir juntament amb xocolata, com és costum. Alhora els majorals van fer entrega d'una làmina amb una il·lustració de l'ermita de Sant Julià, a dues tintes, amb l'estrofa dels goigs, impresa, que en Roger López de cal Cando, tingué el detall de dibuixar i fer-nos l'obsequi.

Mercedes, guanyadora del llibre, Josefina, majorala de Sant Julià i Jaume, guanyador de la mona.

Arribada a l'ermita

Encara que aquest any ens sembla que no hi hagué l'afluència de tarrogencs com anys anteriors, la capella s'omplí i la placeta donà lloc a la tertúlia després de la missa, mentre es menjava la coca amb xocolata i regada amb barreja.

Es féu com sempre el sorteig del llibre "Entre tots Sants i Manresa" d'en Josep Coma que tocà en sort a la Mercedes de cal Moixet del Portal, també se sortejà la "mona" -elaborada per la Mercè Torra- a la qual se li adjunta el premi de consolació (ja que la mona es reparteix entre els assistents), aquest se l'emportà en Jaume de cal Mundons. Enhorabona a tots!

La tertúlia es va allargar fins prop de les dues del migdia, moment en què l'ermita es va anar quedant sola. Calia anar a dinar i com es tradició cada grup en reunió, segons afinitats, menjar la mona i fer tertúlia fins al capvespre.

Recollint la coca

DONES A L'OMBRA DE LA HISTÒRIA DE CATALUNYA

Aquella tarda del 16 de febrer, el Cercle Català d'Història i en una sala del Centre Comarcal Lleidatà, havia organitzat la conferència "Dones a l'ombra de la història de Catalunya" conduïda per la historiadora i novelista M. Carme Roca.

L'acte fou presentat pel també historiador Jordi Salat que ens va permetre conèixer més a fons la M. Carme Roca, una escriptora que fa literatura donant un sentit a la història, essent psicòloga dels personatges de les seves obres ("Barcino", "Les dones de Jaume I", "El monestir proscrit", "Intrigues de palau"...). En Jordi feu un paral·lelisme entre el cantant Adamo que deia que les cançons estan en l'aire i la M. Carme que capta les idees que sorgeixen de les diferents etapes històriques i les escriu.

Tenint en compte que el segle XXI serà el segle de les dones, és un bon moment per entendre aquelles "dones valentes" que lluitaven i no es resignaven, cadascuna des del seu àmbit, mirant d'esgarrapar algun dret que per llei no tenien.

A la prehistòria la societat era matriarcal, no hi havia consciència de "família", les dones cuidaven els fills en comú. L'home, de mica en mica començà a tenir dubtes, no sabia quines criatures havia engendrat i decidí "tancar" la dona per poder controlar la seva paternitat.

La dona íbera filava i teixia per a tota la família i tenia més llibertat que la dona grega. Les sacerdotesses podien casar-se i tenir fills. Els fills que neixien de la unió d'una sacerdotessa i un guerrer eren considerats sagrats. La deesa mare desapareix amb l'Imperi romà i comença una societat patriarcal que ha arribat fins als nostres dies.

La M. Carme feu un repàs molt interessant a diverses dones que deixaren una petjada molt forta en la nostra història, destacar la comtessa de Barcelona Ermessenda, que compartia el poder amb el seu marit el comte Borrell i que lluitava quan convenia com els homes, arribava fins i tot a anar a la guerra si era necessari.

Una altra dona molt interessant fou Elisenda de Moncada, coneguda com una gran mecenes

de l'art. També ens parla de Violant de Bar com una gran protectora de la cultura catalana que s'havia criat a la Cort francesa i quan va arribar a la Corona Catalano Aragonesa adopta el català com a llengua natural. En contra de Violant de Bar se'n ha parlat molt malament, si que és cert que fou una dona ambiciosa que buidà les arques del tresor, però també ho feren d'altres dones nobles i no se'n parlà.

La M. Carme va seguir destacant una sèrie de dones increïblement cultes i actives i que estaven protegides pels papes.

L'eix amorós del rei Jaume I fou apassionant, tingué nou dones, una de les quals Violant d'Hongria fou l'esposa perfecta i una marassa, que va empenyer al rei perquè repartís els territoris conquerits entre els seus fills.

A l'alta edat mitjana, les abadeses dels monestirs sovint eren filles o nebodes dels comtes i tenien les seves propietats criades. Les monges tenien les seves propietats i podien heretar i deixar-les en herència. El concepte de "clausura" no començà fins al S. XVI abans les monges podien sortir lliurement del monestir, cavalcar...

La conferenciant va acabar parlant de les dones remeieres, conegudes com a bruixes, que pel sol fet de saber les propietats curatives de moltes plantes, la gent va començar a sospitar d'elles i creia que tenien "podors", i així va ser com la "saviesa" fou tractada com un mal. Algunes d'aquestes dones foren peces importants en el món de la medicina.

En definitiva, una deliciosa conferència que va prosseguir amb un sopar-tertúlia, on el públic assistent va poder seguir conversant amb una dona i una escriptora magnífica, la Maria Carme Roca, la qual esperem que ens vingui a cultivar de nou, ben aviat.

Em sembla avinent deixar constància de la seva pàgina web per si algú està interessat a contactar-hi.

<http://www.mcarmeroca.com/>

MERCÈ QUER

OCELLS AL NOSTRE TERME (XIV)

Cargolet (*Troglodytes troglodytes*)

El cargolet és un altre exemple dels petits moixons que, tot i viure tot l'any entre nosaltres i ésser relativament abundant, és probable que mai veieu.

Molt vinculat a matolls i esbarzers, els cargolets normalment es troben ben amagats i són molt difícils de trobar. El seu cant, fort i característic és, però, indicador de la seva presència. Ocell insectívor, viu i cria sempre entre esbarzers i matolls, sovint a la vora dels rierols i als marges dels camps.

Cargolet

Per trobar-lo, el millor és que primer us familiaritzeu amb el seu cant, i després pareu atenció als ocells que es mouen per entre els esbarzers. Amb sort, podreu copsar-lo per un breu instant abans que no torni a desaparèixer.

Estornell comú (*Sturnus vulgaris*)

L'estornell és un altre dels ocells que no cal presentació. Sens dubte un dels més

Estornell comú

abundants de la Segarra, especialment a l'hivern quan als estornells catalans se'ls suma els que vénen a passar l'època de fred a casa nostra des de les seves àrees de cria al centre i nord d'Europa.

Ocell que menja pràcticament de tot, i que es mou per tot arreu, els estornells són habitants habituals dels nostres pobles, especialment de les teulades i cases de pedra, on fan el niu ocupant els forats que troben.

Veure estornells és molt senzill, només cal mirar les teulades de les cases del poble, i sentir-los xiular característicament especialment a la primavera. A l'hivern es poden veure estols de centenars i fins i tot milers d'estornells que s'alimenten als camps. Si us hi fixeu bé, és possible descobrir algun estornell negre (*sturnus unicolor*) entre els comuns. Aquest estornell és, però, molt més rar a la Segarra.

CARLES GRANDE

DIA MUNDIAL DE LA POESIA

El dia 21 de març va ser proclamat per la UNESCO Dia Mundial de la Poesia. Per festejar-lo el poeta lleidatà Jordi Pàmias va escriure el poema "La Poesia", que va ser traduït del català a vint llengües més, les altres oficials a Catalunya i algunes d'escolliades entre les que parlen altres ciutadans del país.

En Jordi Pàmias (Guissona, 1938) és poeta i assagista. La qualitat i la constància de la seva escriptura l'han convertit en una de les veus més representatives de la seva generació, i en un referent per als nous autors.

Des de la nostra modesta veu, a través de Terra Rubra, volem unir-nos a la iniciativa de les importants institucions del nostre país, com elles, volem proposar-vos convertir el Dia Mundial de la Poesia en una celebració de la paraula i de la dignitat de totes les llengües per expressar-la en dignitat.

Felicitats Jordi!

La poesia

Com el galop, mig oblidat,
d'uns cavallets de fira,
avui, a casa, ens sedueix
l'encant d'un món feliç: el tèrbol
remolí de la imatge.
Però la nit truca a la porta,
i el silenci convoca
les paraules perdudes
-com un grapat de còdols grisos
a la llera del riu,
sota la boira gebradora.
Amb lent reflux, tornen llunyanes
cançons de bressol, ecos
d'elegia, mormols...

Ferit d'enyor, calla el poeta.
I entreveu, amb ulls clucs,
el cec enigma
d'un temps de somni i de vertigen,
que roda més de pressa
que els cavallets de fira.
Ens amenaça el trist orgull
de l'home, seduït
per l'encant de la tècnica.
Però no moren, les paraules.
Flama en la nit, la poesia
és saviesa compartida,
contra l'oblit. I pura gràcia
d'un art madur: rigor i joc.

JORDI PÀMIAS

CRÒNICA D'UN VIATGE A TARROJA

En memòria dels meus avis, Joana i Jaume, per haver après a respectar la història.

Per entendre la crònica d'aquest viatge ens haurem de traslladar als anys 1970 quan, la meva àvia, Joana Estadella i Abella, m'explicava, a la vora del foc, com si d'un conte es tractés, històries, vivències i anècdotes dels seus pares i avis ocorregudes per les terres de la comarca de Lleida. Era una veritable enciclopèdia de records, que amb el temps han passat a la "memòria històrica", almenys per mi.

És una pena que s'hagi perdut aquesta tradició oral de parlar i escoltar els avis. És una escola que no s'aprèn a la universitat, ni tampoc en els llibres. Per aquells anys, no existia a les cases la calefacció, ni la televisió, ni altres comoditats que en l'actualitat tenim, per la qual cosa el jovent actual no les valora com un bé afegit, sinó com la cosa més natural.

En més d'una ocasió, la meva àvia em comentà que, la il·lusió més gran que tenia abans de morir, era visitar les diferents poblacions en què van néixer els seus avis: Maria Peiró i Quintana el 1860, a Alfès (el Segrià) i Jaume Estadella i Miralles el 1857, a Calaf. Van contraure matrimoni l'any 1884 i van tenir un fill, Joan Baptista i Peiró nascut a Cervera el dia 4 d'agost de 1885. Per aquell temps la misèria, més que la pobresa, era molt present en la majoria de comarques i poblacions. Els més perjudicats eren habitualment els jornalers que es dedicaven a fer temporada en la recollida de les olives, el raïm, la poda dels arbres i ceps, etc. És a dir, avui eren aquí i demà allà, si no tenien la sort de trobar feina en un lloc fix i treballar, com se solia dir, "per una casa gran" o bé "la casa forta del poble". En aquestes cases solien tenir llogats fins 20 o 30 jornalers tot l'any.

En el cas de Maria Peiró, àvia de la meva àvia, va començar a treballar des de molt jove, com a criada, tenia uns 12 o 13 anys, en diferents cases

de senyors, entre elles cal Capell. Allí va conèixer el seu futur marit Jaume Estadella, que treballava allí com a mosso de quadra. No sabem del cert durant quant de temps van estar a cal Capell com a treballadors, però el cert és que hi van ser, més de cinc anys. És possible, fent una cronologia dels anys, que marxessin de Tarroja, Peiró cap a l'any 1911, quan Joan Baptista Estadella, i Peiró es va casar amb Liberata Abella i Llop, que va néixer el 31 de desembre de 1893 a Palma d'Ebre. Aquí, sembla que la mare de la meva àvia tenia unes finques conegudes com cal Miliguera i allí va néixer el 1912 la meva àvia, Joana Estadella.

Cal Capell, vist des del Portal

Segons explicava l'àvia, a cal Capell de Tarroja, en aquella època hi treballaven uns 60 jornalers tot l'any, era la casa més rica de la vila. Cridà la meva atenció quan ens explicava detalls de la casa, entre els quals, l'existència d'un quadre gegantí que ocupava tota una paret. En cap moment vaig poder saber quina era la temàtica que el quadre o suposada pintura protagonitzava. La meva àvia va morir als 95 anys a Mora d'Ebre, sense haver complert el major desig que tenia de visitar els llocs on havien viscut els seus avantpassats per algunes poblacions de la Segarra. Això però no significà que jo no realitzés el seu desig. D'aquesta manera, el vaig convertir en realitat.

FRANCESC ESTADELLA

OPINIÓ

L'editorial de "Terra Rubra" núm. 122 comenta un tema molt complicat, com és l'encaix de Catalunya dins de l'Estat espanyol. Tan complicat (i irresoluble?) que ja portem uns quants segles sense que s'hagi sabut trobar-hi la solució, ans al contrari, tinc la sensació que, a mesura que passa el temps, l'afer es complica més i més. Exemple: el Tribunal Constitucional que, a hores d'ara, després d'ultrapassar els tres anys, encara ha d'emetre el veredict sobre l'Estatut. Increïble i inadmissible.

Mireu, en la meua modesta opinió, tot rau en la forma d'entendre la governabilitat d'Espanya, que es pot extractar, resumir, en dues curtes frases: "Vivan las cadenas" i "Seiem i parlem-ne". Dos pobles, dues cultures, dues formes d'entendre la convivència. El "ordeno y mando" contra la solució de consens.

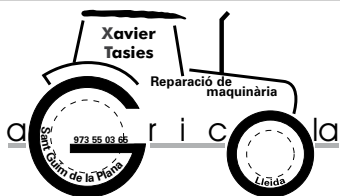
Ara bé, nosaltres, els catalans, hem comès algun error? Sí, i tant, voler ser lliures, democràticament, i haver sabut crear riquesa en el context d'una Espanya complaguda en la seva mediocritat, gens emprenadora i fermada en un conservadurisme gairebé malaltís. Està clar que amb les inevitables excepcions, doncs no es pot ficar a tothom en el mateix sac. I, precisament, d'aquesta creació de riquesa, se n'han aprofitat els successius governs espanyols repartint-la, mitjançant la clàusula de solidaritat, de manera força desigual fins al punt que, a l'hora de retornar-la en forma d'infraestructures, a Catalunya ens ha tocat les escorrialles.

Cinc punts per sota de la mitjana espanyola. Un clar espoli, més propi d'una colònia que no pas d'una nació que forma part de l'Estat espanyol. I fa tant de temps que dura! Us recordeu del "Memorial de Greuges", del "Tancament de Caixes" i de la fortíssima representació fiscal d'en Primo de Rivera? La història segueix repetint-se. Malauradament.

Mireu, jo sempre he cregut que la part que els fa mal del nou Estatut, que els molesta, no és pas, ni de bon tros, la sentimental: nació, pàtria, himne i bandera, sinò la material, l'econòmica, la que toca la butxaca. Els és molt còmode destinar, la part del lleó, del superàvit que genera Catalunya a construir autovies, lliures de peatge (aquí encara paguem les autòpistes) i altres equipaments a la resta de l'estat, sense haver de preocupar-se, sense haver de fer gaires números, atès que els necessaris calers els plouen, a dojo, des del Principat. Aquesta tranquil·litat financera se l'haurien de pintar a l'oli, almenys en part, si es complís l'Estatut fil per randa.

Per això, i per altres coses, m'agrada, em complau aquesta munió de consultes sobiranistes. Que se n'assabentin, d'una vegada per sempre, de la nostra desafecció, provocada, quasi obligada, pel perpetu mal tracte amb el que som "obsequiats" per part de l'Estat espanyol. N'estem farts!

ANTONI MOLINÉ

Tel. 973 53 16 73 - Part. 973 53 16 06 - Av. Mil·lenari, 38 - 25200 CERVERA

Hostal
Jaumet
Fundat el 1890
TORÀ

Ctra. Barcelona-Andorra, s/n
Tel./Fax 973 47 30 77
25750 TORÀ (Lleida)

www.hostaljaumet.com
info@hostaljaumet.com